

Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads rutin för samverkan mellan förskola/skola och socialtjänst vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga vuxna, 0–21 år

Reglerande styrande dokument

Policy
Riktlinje
Regel
Anvisning
► **Rutin**
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads rutin för samverkan mellan förskola/skola och socialtjänst vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga vuxna, 0–21 år

Beslutad av: Socialförvaltningarnas avdelningschefsnätverk barn och unga, Utbildningsförvaltningens avdelningschef planering och utveckling, Förskoleförvaltningens avdelningschef för avdelning kvalitet, Grundskoleförvaltningens elevhälsochef.	Gäller för: Socialförvaltningarna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt förskole-, grundskole- och utbildningsförvaltningen	Diarienummer: [Nummer]	Datum och paragraf för beslutet: 2025-02-12
Dokumentsort: Rutin	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad: [Datum]	Dokumentansvarig: Processledare, enheten för kvalitet Socialförvaltning Hisingen. Samordnande kurator, Utbildningsförvaltningen. Enhetschef, enheten för systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete Förskoleförvaltningen. PU kurator Hisingen, Grundskoleförvaltningen

Bilagor:

[Bilagor]

Innehåll

Inledning	5
Syftet med denna rutin	5
Vem omfattas av rutinen	5
Bakgrund	5
Koppling till andra styrande dokument	5
Stödjande dokument	5
Rutin	7
Inledning	7
Hedersrelaterat våld och förtryck – en definition	7
Målgrupp	7
Samverkan och gällande lagstiftning	8
Barns delaktighet	8
Ansvarsfördelning i samverkan	9

Förskole-, grundskole- och utbildningsförvaltningens ansvar.....	9
Socialförvaltningarnas ansvar.....	10
Unga vuxna över 18 år.....	10
Utlämning av uppgifter	10
Utbildningsförvaltningens ansvar	11
Socialförvaltningarnas ansvar.....	11

Inledning

Syftet med denna rutin

Syftet med rutinen är att tydliggöra samverkansprocessen mellan förskole-, grundskole- och utbildningsförvaltningen samt de fyra socialförvaltningarna i staden. Syftet är även att tydliggöra ansvarsfördelning och tillvägagångssätt mellan berörda förvaltningar för att säkerställa att barn och unga vuxna får den hjälp som de har rätt till i tid. Genom att ta fram en gemensam förvaltningsövergripande rutin ska en likvärdighet över staden säkerställas.

Rutinen är avgränsad till individärenden och behandlar inte samverkan på en strategisk eller generell nivå.

Vem omfattas av rutinen

Denna rutin gäller till vidare för socialförvaltningarna; Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt förskole-, grundskole- och utbildningsförvaltningen.

Bakgrund

Under 2023 genomförde Stadsrevisionen en granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i stadsområdena Hisingen och Nordost. En av bristerna som upptäcktes var avsaknaden av samverkansrutiner mellan socialförvaltningarna och förskole-, grundskole- samt utbildningsförvaltningen. En av rekommendationerna från Stadsrevisionen var att upprätta en samverkansrutin för att tydliggöra processen i kontakten mellan socialförvaltningarna och de övriga förvaltningarna.

Koppling till andra styrande dokument

Styrande dokument	Koppling till denna rutin
Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2024.	Beskriver åtgärder som stadens olika verksamheter behöver arbeta med, där bl a skapa gemensamma rutiner är en åtgärd.

Stödande dokument

Att anmäla oro för barn - Handbok från Socialstyrelsen, 2022

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2022-5-7884.pdf>

[SAMS - Samverkan för placerade barn och ungas kontinuerliga skolgång](#), Socialstyrelsen juni 2024.

[Våld i nära relationer – Handbok för socialtjänsten , hälso och sjukvården och tandvården](#), Socialstyrelsen juni 2023.

[Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet](#) – För yrkesverksamma inom skola, socialtjänst, polis och hälso-och sjukvård, Länsstyrelsen Östergötland, 2024.

Till rutinen finns en tillhörande kontaktlista som innehåller viktiga telefonnummer till olika enheter inom Socialförvaltningarna.

Rutin

Inledning

Hedersrelaterat våld och förtryck – en definition

Med hedersrelaterat våld och förtryck avses att människor, främst flickor och kvinnor, men även pojkar och män begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Kontrollen sträcker sig från begränsningar i vardagen rörande klädsel, umgänge och rörelsefrihet till begränsningar i val av utbildning, arbete och äktenskap. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet till hot om våld och våld, inklusive dödligt sådant. Även handlingar som könsstympning, barnäktenskap, tvångsäktenskap och så kallade uppfostringsresor eller omvändelseresor för hbtq personer ingår. Hedersnormerna bygger på starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar och har en kollektiv karaktär. Individens intresse och handlingar är underordnade familjens intresse och individens sexualitet och intima relationer är en angelägenhet för hela familjen som kan påverka dess anseende.¹

Den kollektiva karaktär som våldshandlingarna uttrycker gör att gränserna mellan offer och förövare suddas ut. Förövare till våld och liknande handlingar kan själva vara utsatta för förtrycket och känna sig pressade att sätta familjens krav före den utsatta familjemedlemmen. Senare års forskning har bidragit till att synliggöra att såväl pojkar och män som flickor och kvinnor kan utöva kontroll, våld och förtryck och att såväl män som kvinnor kan vara offer för våld och förtryck.²

Hedersrelaterat våld och förtryck förekommer i alla åldrar. Vissa barn som lever i en hederskultur är kontrollerade och begränsade redan från förskoleåldern, medan förtrycket för andra barn kan öka med stigande ålder. Dessa barn befinner sig långt ner i den hierarkiska maktordningen. Barnen är i en beroendeställning gentemot sina vårdnadshavare, vilket innebär att de har begränsade möjligheter att uttrycka sina åsikter eller på andra sätt påverka sin situation.³

Målgrupp

Samverkansrutinen omfattar alla barn och unga vuxna (0–21 år) som går i kommunala förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Med begreppet barn avses individer under 18 år.

I slutet av dokumentet finns ett avsnitt som behandlar de särskilda bestämmelser som gäller för unga vuxna över 18 år.

¹ Prop. 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet s. 24-25.

² Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet s. 25

³ Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet s. 22.

Samverkan och gällande lagstiftning

För att barn och unga vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska få den hjälp som de behöver är det viktigt att ha fokus på att tidigt uppmärksamma problematiken och att agera samordnat utifrån behov.

Myndigheter har enligt 8 § förvaltningslagen (FL) en generell skyldighet att inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter. Samverkan på individnivå är reglerad i socialtjänstlagen (SoL) som anger att socialnämndens insatser vid behov ska utformas och genomföras i samverkan (3 kap. 5 § SoL). När det gäller barn som far illa eller riskerar att fara illa har socialnämnden ett förstahandsansvar att se till att samverkan kommer till stånd (5 kap. 1a § SoL). I skollagen (29 kap. 13 §) anges att anställda, på initiativ från socialnämnden, ska samarbeta med samhällsorgan, organisationer och andra relevanta aktörer i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 29 kap. 14 § skollagen och offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Anmälningsskyldighet vid oro för att ett barn far illa

Anmälningsskyldigheten regleras i socialtjänstlagen (14 kap. 1 § SoL) och innebär att yrkesverksamma som kommer i kontakt med barn och unga är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Anmälningsskyldigheten är viktig för att tillgodose barns rättigheter av skydd, stöd och behandling. Barn är helt beroende av att vi vuxna reagerar och agerar.

Anmälningsskyldigheten innebär att visa omsorg och synliggöra barns utsatthet.

Undantag från att informera vårdnadshavare

Sekretess till skydd för ett barn gäller även i förhållande till vårdnadshavare om det kan antas att barnet kommer att lida betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren (12 kap. 3 § OSL). Vid misstanke om att ett barn är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck är det viktigt att alltid avvakta med att informera vårdnadshavare om att en orosanmälan är gjord till efter dialog med socialtjänsten.

Barns delaktighet

Barn ska göras delaktiga i frågor som rör dem utifrån ålder och mognad. Barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt SoL och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).⁴

Barnet ska få beskriva sin situation. Barnets berättelse är central, och vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck rekommenderas att den person som barnet har öppnat sig för fortsätter samtala och ställa frågor vid upprepade tillfällen för att förstå situationen så noggrant som möjligt. Rådgör med Regionalt Stödcentrum heder vid behov av stöd inför samtal med barn och unga vid misstänkt hedersproblematik.

⁴ Bedöma barns mognad för delaktighet – Kunskapsstöd från Socialstyrelsen s.14

Ansvarsfördelning i samverkan

Socialförvaltningarna är ytterst ansvariga för att samverkan med förskolan/skolan kommer till stånd i ärenden som är aktuella på socialtjänsten. Socialförvaltningarna är också ansvariga för att utreda behov av skydd och stöd för barnet och för att kontinuerligt göra skyddsbedömningar. Förskolans/skolans ansvar är att vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck göra en orosanmälan till socialtjänsten. Generellt bör så få personer som möjligt vara involverade i dessa specifika ärenden.

Efter anmälningsskedet fortsätter samverkan mellan förskola/skola och socialtjänsten, förutsatt att en utredning (enligt 11 kap. 1 § SoL) har inletts och att behov av samverkan föreligger.

Förskole-, grundskole- och utbildningsförvaltningens ansvar

Inför orosanmälan

- Vid frågor **om** och/eller **hur** en anmälan görs konsulteras mottagningsenheten för barn och unga på Socialtjänsten. *Se kontaktlista.* Vid konsultation där skolan inte vill göra en orosanmälan ska barnets identitet **inte** uppges.
- Regionalt Stödcentrum heder kan konsulteras vid behov. *Se kontaktlista.* **OBS!** Att rådgöra med Regionalt Stödcentrum heder är **inte** att göra en anmälan till socialtjänsten.
- En anmälan om oro för barn görs alltid till respektive socialförvaltnings mottagningsenhet där barnet är folkbokfört.
- Innan en anmälan görs till socialtjänsten i dessa ärenden ska vårdnadshavare **inte** meddelas.

Vid orosanmälan

- Vid oro för ett barn ska en anmälan göras till socialtjänstens mottagningsenhet för barn och unga i respektive socialförvaltning. *Se kontaktlista.* Anmälan kan inledningsvis göras muntligt men bör därefter kompletteras skriftligt. Det ska framgå i anmälan att oron avser misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck. Om barnet har skyddade personuppgifter ska även detta framgå.
- Det är viktigt att anmälaren finns tillgänglig för komplettering av uppgifter.
- Anmälan bör också ange om förskolan/skolan önskar återkoppling samt innehålla kontaktuppgifter för detta.
- Elevhälsan involveras alltid vid en orosanmälan eller konsultation, då alla elevärenden ska dokumenteras. Förskoleförvaltningen är undantagna.

Efter orosanmälan

- Om ny oro uppstår eller om ny information (exempelvis skolbyte, barn hålls hemma m.m) framkommer utifrån en redan gjord anmälan ska en ny orosanmälan göras.

När socialtjänsten tar kontakt

- Rektor utser ansvarig kontaktperson på förskola/skola och återkopplar till socialtjänsten vem som är utsedd, förslagsvis hen som har mest kännedom om barnet/den unga vuxna.
- Vid byte av utsedd kontaktperson meddelas detta till ansvarig socialsekreterare.

Socialförvaltningarnas ansvar

Vid orosanmälan

- Inkludera Regionalt Stödcentrum heder och kalla vid behov till ett anmälningssmöte/trepartsmöte mellan förskolan/skolan, socialtjänsten och Regionalt Stödcentrum heder.
- Efter mottagen orosanmälan återkopplar socialtjänsten inom 14 dagar till förskolan/skolan huruvida en utredning är inledd eller inte, alternativt om en pågående utredning finns.
- Socialtjänsten uppmanar förskolan/skolan att göra en ny orosanmälan om nya uppgifter/omständigheter uppdagas.

Vid behov av samverkan

- En första kontakt sker med förskolans/skolans rektor. Kontaktuppgifter finns på goteborg.se under Förskola/Utbildning – Hitta skola. Därefter sker samverkan med utsedd kontaktperson.
- Vid byte av ansvarig socialsekreterare återkopplas detta till utsedd kontaktperson/rektor på skolan.
- Vid omhändertaganden enligt LVU ansvarar socialtjänsten för att informera förskola/skola om barnet placeras utanför hemmet.
- Vid frivillig placering krävs ett samtycke från vårdnadshavare och barnet (om det har fyllt 15 år) för att information ska kunna delges förskola/skola.
- Om socialtjänsten behöver inhämta dokumentation som förts inom elevhälsans olika professioner måste en underskriven begäran om utlämnande av journal skickas till skolan.

Unga vuxna över 18 år

Utlämning av uppgifter

Den som har fyllt 18 år omfattas inte av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL. Den enskilde behöver samtycka till att samverkan ska ske. För att andra verksamheter ska kunna lämna uppgifter om en ung vuxen till socialtjänsten krävs därför att det är möjligt med hänsyn till de bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt som gäller för den verksamheten.⁵ Det finns olika sekretessbrytande bestämmelser i OSL som möjliggör för skolan att lämna sekretesskyddad information till socialtjänsten. Skolan och den icke

⁵ Att anmäla oro för barn - Handbok från Socialstyrelsen, 2022, s. 21.

medicinska elevhälsan kan tillämpa den så kallade generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL. Det innebär att sekretesskyddad information om en myndig elev kan lämnas till socialtjänsten trots sekretess ”om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda”. Det är en individuell bedömning i varje enskilt fall. Denna sekretessbrytande bestämmelse kan tillämpas av hela skolan, dvs rektor, lärare, kurator, psykolog, specialpedagog, osv förutom läkare/skolsköterska (dvs den medicinska elevhälsan).

Den medicinska elevhälsan

Av 25 kap. 12 § OSL framgår att även den medicinska elevhälsan (där uppgifter skyddas av sekretess enligt 25 kap. 1 § OSL) i vissa fall får lämna information till socialtjänsten eller en annan myndighet inom hälso- och sjukvården. För att den medicinska elevhälsan (skolläkare, skolsköterska, logoped) från den kommunala gymnasieskolan ska kunna lämna sekretesskyddad information om en person eller deras närstående till socialtjänsten krävs det att det är nödvändigt för att ge den enskilde vård, behandling eller stöd och den personen har ett pågående missbruk av alkohol, narkotika eller läsningsmedel, eller vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård eller lagen om rättspsykiatrisk vård. Samma regler gäller också om informationen handlar om en gravid person eller deras närstående, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Utbildningsförvaltningens ansvar i samverkan

- Ge stöd och vägledning till den unga vuxna i att söka hjälp från socialtjänsten vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck.
- Vid behov av samverkan eller utifrån behov av att lämna ut uppgifter till socialtjänsten kontaktas mottagningsenheten för vuxenärenden i den socialförvaltning där den unga vuxna är folkbokförd. *Se kontaktlista.*
- Skolan behöver också göra ett ställningstagande om det är möjligt och lämpligt att informera den unga vuxna om att uppgifterna kan komma att lämnas ut till socialtjänsten.
- Regionalt Stödcentrum heder kan vara behjälpliga för råd och stöd för yrkesverksamma och den unga vuxna.

Socialförvaltningarnas ansvar i samverkan

- Att, efter samtycke från den unga vuxna, ta kontakt med skolan för att en samverkan ska komma till stånd.
- Att ta emot en ansökan från den unga vuxna och inleda utredning.
- Socialtjänsten kan endast inleda utredning vid en anmälan, utan samtycke avseende den unga vuxnas eget beteende, fram till dennes 20-årsdag.